

Ú M R T Í O B I T U A R I E S

RNDr. **JOSEF DUDA**, CSc. (*19. 3. 1925 KOMÁROV – †26. 8. 2012 OPAVA)

Poněkud v ústraní, ale nikoli zapomenutý, nás opustil dr. Josef Duda – botanik, bryolog a dlouholetý organizátor botanického dění na severní Moravě. Jeho jméno je spjato především s játrovkami, které byly hlavním objektem jeho zájmu, a na tomto poli získal světový věhlas. Prestižní britský časopis *Journal of Bryology* dostával zdarma v době, kdy bylo velmi obtížné byt jen získat z něj nějaké separáty. Patřil k pracovníkům, kteří celý svůj produktivní život věnovali jediné instituci – v jeho případě to bylo Slezské zemské muzeum v Opavě, které několik let také řídil. Monumentální dílo o rozšíření játrovek v Československu a později v České republice, které vydával společně s Jiřím Váňou od roku 1967, u nás nemá obdoby a těžko bude překonané obdobnou studií o meších. Játrovky sbíral po celé severní Moravě, v Hrubém Jeseníku, Moravskoslezských Beskydách a zejména v Nížkém Jeseníku, který za desítky let terénních exkurzí učinil nejprozkoumanějším územím Československa co se játrovek týče. Svými sběry obohatil sbírky mnoha muzeí. Určoval také materiál z Arktidy, Dálného Východu, Sibíře, Střední Asie i dalších koutů světa. Je autorem řady floristických studií o játrovkách různých částí České republiky i Slovenska. Významným počinem bylo vydání Klíče k určování mechorostů ČSR v roce 1960, který napsal spolu se Zdeňkem Pilousem, a který se stal na desítky let jedinou česky psanou příručkou k určování mechorostů z území Československa. Kromě floristicky a systematicky pojatých prací o játrovkách najdeme v jeho bibliografii i ekologicky zaměřenou a dodnes citovanou studii o společenstvech mechorostů na pískovcových skalách Beskyd. Odhadl, jakým směrem se bude ubírat hospodaření v podhůří Beskyd a Jeseníků, a intenzivně se věnoval dokumentaci dnes již často zaniklých rašelinišť a rašelinných luk.

Z jeho vlastností bychom tu chtěli zmínit pečlivost. Systematicky sbíral údaje o játrovkách z literatury a výslednou bibliografii stále doplňoval a vydával v rámci už zmíněného cyklu o rozšíření játrovek. Hůře pak snášel, když mladí kolegové nevěnovali historickým údajům takovou pozornost, jaká byla samozřejmá v jeho době. Na druhé straně s naprostou samozřejmostí pomáhal nám, tehdy začínajícím bryologům, s určování našich sběrů, půjčováním literatury, radou i názory. Nebyl mu lhostejný náš odborný vývoj; znal tak dobře jednotlivé části Moravy a Slezska, že dle oblasti naší působnosti byl schopen poradit, na co se máme zaměřit. Bravurně luštil staré, kurentem psané etikety, a jen zřídka došly zpět s poznámkou – „nečitelné“. Aniž si toho byl vědom, ovlivnil životní osudy řady lidí ze svého okolí. S neuvěřitelnou pamětí, která ho zrazovala až na samém sklonku života, byl např. schopen po telefonu úspěšně navigovat při pátrání po mechu *Tetradontium repandum* na historické lokalitě u Starých Hamrů. Další obdivuhodnou vlastností, se kterou se dnes již také jen vzácně setkáváme, byla rychlost, s jakou odpovídal na korespondenci a revidoval zaslané sběry játrovek. Prakticky obratem vracel revidovaný materiál a tento způsob vyřizování korespondence dodržoval až do nedávné doby.

Když odcházel do důchodu, bylo jeho přáním, aby na uvolněné místo nastoupil bryolog a pracoviště, které vybudoval, aby pokračovalo v jím prošlapané cestě. To se nakonec podařilo. Po formálním odchodu do důchodu zdaleka nepřestal pracovat. Stále jezdil do terénu, později se svým synem Jiřím, a dokumentoval mechorosty pro státní ochranu přírody v rámci inventarizačních průzkumů chráněných území v Severomoravském kraji. Pilně také publikoval hlavně v *Časopise Slezského Zemského Muzea* v Opavě, ale také na Slovensku.

Jako muzejní pracovník měl Josef Duda široký botanický rozhled. Znal dobře také cévnaté rostliny, plané i pěstované, a v roce 1958 stál u zrodu Arboreta v Novém Dvoře. Množství jeho odborných publikací se počítá ve stovkách. S humorem a nadhledem vedl botanické semináře v Opavě i jinde.

Mladší generace už Jožina, jak mu říkali jeho blízcí, nezná z osobního setkání. Necht' tyto řádky oživi naše vzpomínky a těm mladším připomenou kolegu, který se nesmazatelně zapsal do dějin floristického výzkumu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, do nichž sám kdysi přispěl perem a později i celým svým životním dílem.

Zbyněk Hradílek, Magda Zmrhalová, Vítězslav Plášek

Seznam publikací dr. Josefa Dudy od roku 2004 bude zveřejněn v Časopise Slezského Zemského Muzea, ser. A, 3/2012.